

N:o 153.

Af Herr O. Larsson: Angående ändring i nu stadgade villkor för tillverkning och försäljning af bränvin och destillerade spirituösa drycker.

Bland de ämnen, hvilka under sednaste riksdagar tagit, framför flertalet andra, lagstiftarens uppmärksamhet i anspråk, intager tvifvelsutan ordnandet af tillverkningen och försäljningen utaf brända och destillerade spirituösa drycker ett synnerligen framstående rum. Och ej underligt att så är, då, näst religionsundervisningen, ingen af våra samhällsfrågor torde på vårt intellektuella och äfven på vårt materiella tillstånd öfva ett så viktigt inflytande. Med tacksamhet måste ock hvarje fosterlandsvän erkänna, att mycket blifvit gjordt för att hämma den i allo ruinerande produktion af starka drycker, som för ej så lång tid tillbaka — lik en annan syndaflod — dränkte land och folk i sina dödande vågor. De lyckliga följderna af den nya väg, lagstiftningen i detta afseende beträddt, har också redan och under loppet af flera år visat sig, bland annat, genom minskningen af de brott, hvilka pläga utöfvas under rusets inflytelse, samt genom den alltmäta tilltagande nykterheten hos det egentliga folket och isynnerhet hos landets ungdom, en förändring, hvaröfver man litet hvarstädes hör dem bland våra äldre, för hvilken den är kär, med glädje tala. Men att målet ännu är långt ifrån vunnet, dertill erfordras hvarken ålderserfarenhet eller synnerligt stort aktgifvande på förhållandena för att lätt kunna inse. I flera än en trakt af det kära fäderneslandet suckar ännu en, i följd af bränvinsbegäret och oförmåga att kunna detsamma öfvervinna, af fattigdom och elände nedtryckt — låt vara — till antalet jemförelsevis mindre del af befolkningen under den demoraliserande dryckenskapslasten. Och jag kan ej, bör ej heller förtiga att i någon mån detta är händelsen äfven uti den i vårt fäderneslands äldsta och ädlaste minnen förvarade bygd, från hvilken det är min glädje att stamma. Hade vår bränvinslagstiftning tagit steget bättre ut för kraftigt gendrifvande af denne fiende till verklig lycka, som från mången koja deruppe i våra afskiljda bygder fördrifver densamma, då skulle i sanning Dalarnes folk ännu kunna oblandadt häfda sitt gamla anseende såsom förkämpar, när det kan komma i fråga att värna landets frihet och sjelfständighet. I en tid, då man både ofvan- och nedifrån spörjer farhågor, att detta vårt dyrbaraste lån från tappra

fäder snart nog kan vara betänkligt hotadt, är det ju desto mera viktigt att tillse, det vapen, om det en gång gäller, icke måste sättas i händer på män, hvilkas styrka att föra dem vår värsta nationalfiende, bränvinssuperiet, redan brutit.

Under liflig känsla af huru det för närvarande i detta afseende kunde och borde vara, men tillika under vemodig kännedom om hurudant det verkliga ännu är, följer jag min egen innerligaste öfvertygelse och mina komitenters varmaste önskningsar, då jag, förlitande mig på edert högsinta öfverseende med det alltför bristfälliga i framställningen, går att i eder krets frambära några hos oss i all enkelhet tänkta och lifligt omfattade förslag till förändring i nu gällande lagstiftning uti merberörda hänseende, hvarigenom, intilldess en mera genomgripande omstötning, såsom jag hoppas, i sinom tid, och kanske snart nog kommer till stånd, vi trott, att de ytterst menliga verkningarne af bränvinshandteringen i någon mån möjligen skulle kunna inskränkas och kommunerna under tiden komma i åtnjutande af hvar sin tillbörliga andel i bränvinsförsäljningsafgiften, genom en mera jemn och rättvis fördelning deraf, än den hittills följda.

Ett bland de främsta lyten, med hvilka vår nya bränvinslagstiftning förefallit oss behäftad, är det, om jag så får benämna det, "skydd", hvori den tager de större afnämarna, under det de mindre, eller de vanligen så kallade krögarna ofta nog rätt allvarligt efterhålles. Hvarföre t. ex. skall den store bränvinsspatronen kunna vinna handräckning af lagens arm till utbekommande af betalning för det bränvin, han utborgat, under det krögaren, som utskänkingsvis på borgen utlemnat bränvin, ej är berättigad att därför utsöka betalning? Hvarför betraktas den en gång för alla såsom ett gift ansedda drycken för vanlig handelsvara, då den utlemnas i större parti, därför liqvid kan lagligen utsökas, men icke såsom handelsvara, då den utskänkes i mindre parti än en kanna? Borde den ej i ena fallet vara lika litet att anse för handelsvara, som i det andra? Icke förbiseende det gagn, som lagstiftaren tvifvelsutan beredt den fattigare befolkningen, hvilken bland sig räknar de flesta kunderna hos den egentliga krögaren, genom att sätta nyss anmärkta hämsko på denne sedanens rätt till betalning för utskänkingsvis utborgadt bränvin, synes dock intet hinder möta för samma hämskos användande, endast man så vill, äfven gent emot de större krögarna, af hvilka en enda oftast förlägger hundradetals mindre. Utstryk ur 33 § af nu gällande förordning om villkoren för starka dryckers försäljning allenast orden "vid utskänkning" — så skola vi få se hvilken oerhördt god verkan detta skall medföra på bränvinssuperiet. Mången svindlande bränvinstillverkare skall nog då heldre draga sig tillbaka från affärerna, än äfventyra uteblifvandet af liqvid för en vara, hvilken, då den i större parti afyttras, för närvarande merendels betingar någon tids kredit. Måhända skola
dessa

dessa ord, här finna ogynnsamma öron, men samvete och kärlek till mitt land, och särskildt till min hembygd, samt innerligt begär att, om också i den aldraminsta grad, kunna verka till bortjagandet af dess värsta landsplåga, bränvinet, tvinga mig att öppet uttala dem.

En annan lucka i förevarande lagstiftning, synes ligga uti frånvaron af rättigheten för kommunerna att sjelfva få bestämma, om huruvida försäljning af starka drycker bör inom dessa ega rum eller ej, och detta utan afseende å vissa gästgifvares, för kommunerna ofta så ytterst olycksbringande privilegium, enligt 12 § i nyss anmärkta förordning. Huru orättvist är ej detta privilegium, och huru förhatligt måste det icke blifva ju större samhället är, inom hvilket det utöfvas! Den kommun, jag tillhör, räknar för närvarande 13,185 personer, af hvilka jag med trygghet vågar påstå, att en hvar, tänkande och behjertad man, till de största önskningsmålen i kommunala angelägenheter räknar borttagandet af det privilegium uti ifrågavarande hänseende, som invid kyrkans portar, och på den plats, der pulsådern för socknens lif och rörelse har sin brännpunkt, nu, till stor harm och oberäknelig skada, tyvärr *lagligen* utöfvas. Är det skäl att på sådant sätt en enda individ skall kunna emot de trettontusendes vilja och önskan, samt till hån och trots emot all verklig rättvisa, bygga ett Bacchi-tempel, der så många fattig arbetare faller offer för en frestelse, som han är för viljesvag att kunna bekämpa. Tages härjemte i beräkning den farliga snara för svaga naturer, som ligger uti lättheten att på landet, ej minst hos oss, i de allt för talrika handelsbodarne, der *enda* varan, man städse med *säkerhet* kan påräkna, utgör bränvin, få köpa sådant, tack vare den till uppenbart hån för all ordning ännu såsom en fläck i vår lagstiftning kvarstående rätt till s. k. "salning" — äfven om den skall hetas vara upphäfd — så kan man knappt undra öfver, att hydrams, med försåt och frestelser föga bekante son, dukar under i kampen deremot, om rustningen är aldrig så litet för lätt. Må vara att det står i en hvars skön att undfly, eller låta sig fångas af försåtet, och att lagstiftaren anser sig ej vara berättigad att upphäfva sig till "de dårars förmyndare" — men denna sednare lära, utom det att den så ofta kringgås, der Staten eller enskilda intressen, utan att allt för mycket stöta de makttagande, tro sig finna fördel deruti, är den icke, närmare skärskådad, hjertlös och okristlig? Vi se tusentals af våra bröder blifva slafvar under dryckenskapsbegäret, vi våga oss möjligen också att enskildt söka upprätta dem och att, så vidt möjligt är, genom derpå lämpade åtgärder, söka i möjligaste mån inskränka de för dem och deras familjer menliga följderna af deras last, men vi våga ej i *all* den mån, vi *skulle kunna* det, borttaga eller förminska lockmaten, hvarpå den svage faller. Äro vi inför våra samveten till svars med en sådan liknöjdhet, och kan den vara berättigad? Jag tror det icke, och många inom denna högt aktade församling torde dela min tro. Man har sökt försvar för bibehållandet af ofvan anmärkta, vissa gästgif-

verier tillkommande privilegium, deruti, att "billighet och rättvisa fordrade det de bibehölles vid sina rättigheter" — men med skäl synes man kunna spörja hvad värde en dylik rättighet hade före år 1855, då en hvar lätteligen kunde förvärfva en sådan, samt ifrågasätta huruvida Staten kan vara pliktig respektera gamla privilegier, aldri helst dem, som äro för dess väl så ytterst skadliga, som de ifrågavarande, till större favör för innehafvaren, än som deraf kunde hemtas den tid, privilegiet började, i följd af förändrad lagstiftning, att erhålla ett högre värde; och godtages denna åsigt, skulle sannolikt inom de flesta kommuner medel kunna anskaffas för de olycksbringande privilegiernas inlösande. Man borttog ju i en handvändning och, såsom jag tror, till allmän bättnad, husbehofsbränningen, men den innefattade ju också ett privilegium, i orter med dåliga kommunikationsanstalter till och med ganska viktigt, för jordbrukaren att få använda sin säd och spanmål på ett sätt, som åtminstone hade skenet för sig att lemna honom den största behållningen. Hvarföre skall gästgifvarens rätt ligga sambället mera om hjertat än jordbrukarens? Ytterligare en oriktighet i lagstiftningen, om ock af mindre vikt, ha vi ansett ligga i den orättvisa fördelningen af bränvinsförsäljningsafgiften, i det att städerna få bibehålla $\frac{3}{5}$ -delar af försäljningsafgiften, utan att landsbygden deraf erhåller någon andel, hvarföre det ligger i städernas intresse att inrätta så många krogar som möjligt och att upptrifva superiet till en afskyvärd höjd, för att derigenom bereda sig en större inkomst, hvilket ock i de flesta fall så lyckas, att städerna med denna blodspenning kunna fylla nästan alla sina kommunala behof. Men såvida det är en sanning att af det bränvin, som på en ort tillverkas, större delen försändes till andra orter, och att bränvinsförsäljningsställen påräkna afnämare äfven långt utom sin närmaste omgifning, synes mig rättvist och billigt att hela försäljningsafgiften blifver fördelad efter folkmängden, hvarigenom litet hvar finge åtnjuta bidrag till underhåll af en fattigvård, som, till en stor del, har en och samma källa att taeka för sin tillökning. Flera andra skäl tala ock för en sådan fördelning, måhända obehöfliga att här anmärka.

Då, såsom jag hoppas, Kongl. Maj:ts nådiga Proposition om bränvinstillverkningsafgiftens förhöjning till 75 öre kannan vinner Riksdagens bifall, torde det blifva af vikt, till förekommande af införsel af utländsk spirituosa, att tullen å sådan äfven höjes.

På de skäl, jag nu tillåtit mig i korthet anföra, får jag vördsamt hemställa, att Riksdagen för sin del ville besluta:

1:o) sådan förändring uti 1:sta § af nu gällande förordning rörande villkoren för försäljning af bränvin och andra brända och destillerade spritdrycker, att endast den, som sjelf tillverkar bränvin, må ega rätt att i parti försälja sådant, med mindre den kommun, inom hvilken försäljningen skall ske, i ämnet hörd bifall dertill lemnat, eller, om detta ej vinner Riksdagens bifall, att lägsta tillåtna partihandels-

belopp måtte höjas till 30 kannor i stället för nuvarande, eller 15 kannor;

2:o) att det i 12 § af nämnda förordning den före år 1855 bränvinsförsäljande gästgifverier förunnade förmån att varda vid sin försäljningsrätt bibehållna, måtte upphävas, och

att på kommunerna sjelfva således städse må få ankomma att bestämma huruvida i minut försäljning af spirituosa inom dem skall ega rum;

3:o) att 33 § i ofvan omförmälda författning må sålunda ändras, att orden "vid utskänkning" borttagas, så att betalning för utborgadt bränvin, till hvilket belopp som helst, ej må kunna utsökas;

4:o) att hela bränvinsförsäljningsafgiften, så för stad som för land, må ingå till Statsverket, och sedermera fördelas på de särskilda länen efter folkmängden;

eller, om detta ej vinner Riksdagens bifall,

att samma afgift för hvarje län måtte ingå till länsränteriet och derifrån fördelas på kommunerna efter deras folkmängd;

5:o) att jemte höjandet af bränvinstillverkningsafgiften med 15 öre per kanna, en motsvarande förhöjning i tullen å all utländsk spritvara måtte bestämmas.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 28 Januari 1867.

O. Larsson,
från Stora Kopparbergs län.